

Номінація молочних жирів у східноподільських говірках української мови

О. П. Осирко

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань, Україна
Corresponding author. E-mail: pavlovich-@ukr.net

Paper received 25.03.18; Accepted for publication 30.03.18.

<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2018-160VI47-11>

Анотація. У статті проаналізовано назви жирів з молока в східноподільських говірках, досліджено їх етимологію та семантику, зауважено, що архілексми є питомими, проведено лексичні паралелі з іншими діалектними континуумами. Зокрема, зауважено, що на позначення верхнього жирного відстою молока в досліджуваних говірках використовують лексеми *сметана*, *вершки*, *с'їрки*, які вживаються самостійно чи у складі словосполучень, утворених за моделями «іменник + прикметник» або «іменник + дієприкметник». На позначення тваринного вершкового продукту, виготовленого зі сметани, вершків або інших продуктів, функціонує архілексма *масло*. Відзначено, що визначальними диференційними ознаками аналітичних найменувань у складі лексико-семантичної групи на позначення молочних жирів є «колір», «якість», «смак», «консистенція», «місце виготовлення».

Ключові слова: назви жирів, східноподільські говірки, способи номінації, однослівні найменування, мотиваційні ознаки.

Вступ. Історія будь-якого народу розпочинається з його мови, процесу її формування, що триває протягом століть. Усі давні мовні процеси, найважливіші риси зберігає діалектна мова. Із середини XIX ст. в Україні господарський комплекс поєднував у собі землеробство та скотарство, а виробництво і споживання продуктів харчування у селян в цей період зберігали традиційний характер. Фіксація тематичної групи на позначення їжі сьогодні набуває особливого значення.

Аналіз останніх досліджень і результатів. У сучасних лінгвістичних студіях поширеним є системний підхід до вивчення діалектної лексики, що в свою чергу вимагає вивчення діалектної мови як цілісної системи. Останнім часом увага науковців зосереджена на дослідженні лексико-тематичних груп, зокрема назвах їжі та напоїв, що в структурі говорів української мови посідають важливе місце. Номінація жирів у синхронії в українському мовознавстві досліджували М. Волошинова (Волошинова), Л. Борис (Борис), В. Різник (Різник), Є. Турчин (Турчин), Е. Гоца (Гоца), Н. Загнітко (Загнітко). У писемних пам'ятках староукраїнської мови XIV–XVII ст. назви продуктів харчування проаналізував С. Яценко. Назви молочних жирів у східноподільських говірках ще не були предметом спеціального опису, що і визначає **актуальність** нашої розвідки.

Мета статті – проаналізувати способи номінації в лексико-семантичній групі назв молочних жирів у східноподільських говірках, визначити найбільш продуктивні, з'ясувати особливості найменувань за структурою. Для досягнення мети необхідно було виконати такі **завдання**: 1) проаналізувати номінацію жирів із молока в східноподільських говірках; 2) визначити найбільш продуктивні способи утворення номенів та їх структуру.

Методи дослідження. Досягнення поставленої мети зумовило використання методів аналізу лексикографічних джерел, зіставного, описового та лінгвогеографічного.

Джерельною базою дослідження є власні діалектні матеріали, зафіксовані під час експедицій упродовж 2014 – 2017 рр. у населених пунктах Кіровоградської, Черкаської, Вінницької областей за спеціально розро-

бленою програмою, а також діалектні та лексикографічні праці.

Виклад основного матеріалу. Молока й молочних продуктів українці завжди споживали багато. На свіжому молоці варили різні страви, з пареного – робили ряжанку, з кислого – витоплювали сир, який уживали як страву й використовували як начинку для приготування інших страв: вареників, пирогів, млинців тощо. Зі свіжого молока збирали вершки, з відстоюваного – сметану, яку збивали на масло. За походженням молочні жири подіють на верхні жири *зняті* «верхній шар жиру, знятий із молока» та *незняті* «незнятий верхній жирний відстій молока», *кислі* «верхній жир із кислого молока» *некислі* «верхній жирний відстій на некислому молоці» [4].

У досліджуваному ареалі на позначення верхніх жирів із молока знятих зафіксовано лексеми *сметана*, *вершки*, *с'їрки*.

У мікрогрупі на позначення верхнього жирного відстою з молока визначальною є диференційна ознака «збирання жирів». Це дозволяє виокремити підгрупи назв жирів на підставі опозиції сем: «верхній жирний шар молока знятий»: «верхній жирний шар молока незнятий».

Сметана – один з різновидів молочних продуктів, верхній шар незбираного кислого молока. Слово *сметана* мовознавці виводять із псл. *sъmetana*, похідного від *metati* «кидати», тобто те, що скидається з молока, яке скисло в глечуку, а також із псл. *smęšana*, яке можна пов'язати з *męsti* (< *mętti*) «мішати, колотити» «збивати масло» (ЕСУМ, т. 5, с. 320). У староукраїнській мові зафіксовано деминутив *сметанька* відапелативного походження [6, с. 160]. Словник за редакцією Б. Грінченка реєструє лексеми *сметана*, *сметанка*, *сметанонька* зі значенням «сметана» (Грінченко, т. 4, с. 157). У Словнику СУМ лексема *сметана* зареєстрована зі значенням «верхній жирний шар кислого незбираного молока; сквашені вершки» (СУМ, т. 9, с. 402).

На позначення верхнього жирного шару на молоці лексема *сметана* функціонує в більшості досліджуваних говірок (Шм, Йс, Мч, Лк, Хм, Кбр, Крт, Лщ, Хр, Бт, Гр, Зр, Уг, Пн, Сч, Сн, Глм, Плс, Об, Зл, Окс, Дб, Крс, РБ, Юр, Клб, Клд, Гнн).

За диференційною ознакою «час, коли зібрали сметану» у східноpodільських говірках функціонують аналітичні найменування *сметана* |ран'їшн'а (Шм, Йс, Мч, Лк, Хм, Кбр, Крт, Лщ, Хр, Бт, Гр, Зр, Уг, Пн, Сч, Сн, Глм, Плс, Об, Зл, Окс, Дб, Крс, РБ, Юр, Клб, Клд, Гнн), *сметана* с'о'годн'їшн'а (Хм, Кбр, Крт, Лщ, Хр, Бт, Гр, Зр, Уг, Пн, Сч, Сн, Глм, Плс), *сметана* со'лод'ка (Жр, Снх, Трг, Нд, Уг, Лщ, Тр, Рс, СХ, Ск, Ів, Клн, Бт, Гр), *сметана* моло'да (Уг, Чй, Сч, Лщ, Гр, Хр), *сметана* с'в'їжа (Уг, Лщ, Тр, Рс, СХ, Ск, Ів, Клн, Бт, Гр).

При функціонуванні в одній говірці лексеми *сметана*, *вершки*, утворюють семантичні протиставлення «кислий» - «некислий» знятий жир:

– ‘верхній жир молока, кислий’: *сметана* 'кисла (Жр, Снх, Трг, Нд, Уг, Лщ, Тр, Рс, СХ, Ск, Ів, Клн, Бт, Гр, РБ, Гнн), *сметана* 'добра (Вр, Хр, Крт, Кбр, Плн, Плс, Гнн, Жр, Снх, Трг, Нд, Уг, Лщ, Тр, Рс, СХ, Ск, Ів, Клн, Бт, Гр, РБ), *сметана* *вершкова* (Чй, Уг, Снх, Ск, СХ, Ів, Нд, Кл, Тр, Вр, Хр, Крт)

– ‘верхній жир молока, некислий’: *вершки* (Рс, Чй, Уг, Снх, Ск, СХ, Ів, Нд, Кл, Тр, Вр, Хр, Крт, Кбр, Плн, Плс, Гнн, Жр, Снх, Трг, Нд, Уг, Лщ, Тр, Рс, СХ, Ск, Ів, Клн, Бт, Гр, РБ), *с'їжки* (Чй, Уг, Снх, Ск, СХ, Ів, Нд, Кл, Тр, Вр, Хр, Плн, Плс, Об, Гнн, Юр), *сметана* со'лод'ка (Шм, Йс, Мч, Лк, Хм, Кбр, Крт, Лщ, Хр, Бт, Гр, Зр, Уг, Пн, Сч, Сн, Глм, Плс, Об, Зл, Окс, Дб, Крс, РБ, Юр, Клб, Клд, Гнн).

Лексема *сметана* входить до складу двослівних номінацій, у яких атрибутив передає ДО «колір»: *сметана* 'біла ‘шойно знята сметана’, *сметана* 'жоўта ‘сметана із жирного молока’, *сметана* 'темна ‘сметана неясна, застоюна’; ДО «якість»: *сметана* 'св'їжа, *сметана* моло'да, *сметана* 'даўн'а, *сметана* застойана, *сметана* ста'ра; ДО «смак»: *сметана* г'їрка, *сметана* со'лод'ка, *сметана* 'кисла, *сметана* 'добра, *сметана* 'кши:а; ДО «консистенція»: *сметана* р'їдка, *сметана* р'їденка, *сметана* гу'ста, *сметана* в'їдстойана, *сметана* 'вистойана; ДО «місце виготовлення»: *сметана* до'машн'а, *сметана* мага'зин:а, *сметана* 'купле'на, *сметана* ба'зарна, *сметана* збирана, *сметана* 'робле'на.

Лексема *сметана* зі значенням ‘верхній жирний шар на відстояному молоці’ активно функціонує в буковинських (Борис, с. 119), поліських (Лисенко, с. 199; 4, к. 37, с. 41), південнолемківських [1, к. 26], східностепових (Омельченко, с. 97), бойківських [2, к. 58], східнослобожанських (Волошинова, с. 106). «Лінгвістичний атлас українських говорів Східної Словаччини» за редакцією З. Ганудель реєструє демінутив *сметанка* [1, к. 26].

В українській кухні *сметана* широко застосовується для приготування різноманітних страв, переважно у випічці. Так, жителі Східного Поділля *сметану* додають до вареників, для приготування рязанки, як підливку для налисників, млинців, оладок тощо. У випічці *сметана* є додатковим інгредієнтом для приготування пасок, коржів, пиріжків, рогаликів та інших хлібних виробів. У досліджуваних говірках зафіксовано лексему *сметан:ик* та фонетичний варіант *сметаник* із значенням ‘торт із прісного солодкого тіста перемашений сметанною начинкою’ (Лщ, Бт, Рс,

Уг, Жр, Юр). Назва випічки мотивована кореневою основою слова *смет* -, виготовлений на основі *сметани*. Лексема *сметаник* утворена за допомогою іменникового суфікса *-ик-* на позначення солодкої випеченої страви. Лексема *сметаник* відома жителям Буковини зі значенням ‘торт із сметаним кремом’ (Борис, с. 313).

Сему ‘верхній некислий рідкий продукт, що одержують при збиванні молока’ у досліджуваних нами говірках позначають лексеми *с'їжки*, *вершки*.

Лексему *с'їжки* та фонетичний варіант *с'їжки* виявлено в 15 обстежених говірках (Чй, Уг, Снх, Ск, СХ, Ів, Нд, Кл, Тр, Вр, Хр, Плн, Плс, Об, Гнн), назву *вершки* вживають діалектоносії переважно південно-східних ареалів східноpodільських говірок (Рс, Чй, Уг, Снх, Ск, СХ, Ів, Нд, Кл, Тр, Вр, Хр, Крт, Кбр, Плн, Плс, Гнн). У говірці с. Юрївка Добровеличківського р-ну Кіровоградської обл. лексема *с'їжки* функціонує зі значенням ‘побічний рідкий продукт, що одержують при збиванні масла з вершків, сметани’. У говірках південно-східних регіонів Кіровоградської й Черкаської обл. (Хр, Жр, Снх, Ск, Тр, Рс, Об, Лщ, СХ) лексема *с'їжки* вживається в діалектному мовленні на позначення ‘верхнього шару жиру, збитого зі свіжого молока’.

У лексико-семантичній мікрогрупі назв жирів із молока зі значенням ‘молоко, що густить у темному місці, не утворюючи сметани’ у східноpodільських говірках зафіксовано дієслівні форми |гурдиц':а (Лщ, Хр, Окс, Дб, Крс, РБ, Юр, Клб, Клд, Гнн, Сн, Глм, Плс, Об, Зл), |п'їниц':а (Крт, Хр, Бт, Гр, Зр, Уг, Пн, Сч, Сн, Глм, Плс, Шм, Йс, Мч, Лк, Крс, РБ, Юр), |бур'їдит' (Мч, Лк, Хм, Кбр, Крт, Лщ, Хр, Бт, Гр), |бродит' (Окс, Юр, Клб, Клд, Хр, Дб, Крс, РБ, Бт, Гр, Зр, Уг, Пн, Сч, Сн, Глм, Плс, Об, Зл, Гнн), |бул'котит' (Дб, Крс, Сн, Глм, Плс, Об, Зл, Гнн, РБ, Бт, Гр, Зр, Уг), а також словосполучення, утворені за моделлю «дієприкметник або прикметник + іменник *сметана*» |спорче'на *сметана* (Крт, Лщ, Хр, Бт, Гр, Зр, Уг, Пн, Сч, Сн, Глм, Плс, Об, Зл, Окс, Дб, Крс, РБ, Юр, Клб), |збро'їди'ша *сметана* (Шм, Йс, Мч, Лк, Сн, Глм, Плс, Об, Зл, Окс, Дб, Крс, РБ, Юр, Клб, Клд, Гнн), |п'їниста *сметана* (Плс, Об, Зл, Окс, Дб, Крс, РБ, Юр, Клб, Клд, Гнн, Кбр, Крт, Лщ, Хр, Бт).

На позначення побічного рідкого продукту, що одержують при збиванні масла з вершків, сметани’ у досліджуваних говірках зафіксовано лексему *не'ре'гон*, яку включаємо до лексико-семантичної групи на позначення молочних жирів із логіко-поняттєвої точки зору.

Словник за редакцією Б. Грінченка лексему *перегін* реєструє зі значенням ‘перегонь’; ‘парина, наново вспаханная’; у значенні фразеологізму ‘перегону дати. Поколотить хорошенко’; ‘перегони. Дымовые ходы вь печкѣ’ (Грінченко, т. 3, с. 113). У сучасній українській мові лексема *перегін* функціонує зі значенням ‘продукт перегонки’ (СУМ, т. 6, с. 151).

У говірках української мови лексеми *перегін*, *не'ре'гон* зі значенням ‘залишки від переганого через сепаратор молока’ функціонують у буковинських (Борис, с. 295), східнослобожанських (Волошинова, с. 112), західноpodільських (Аркушин, т. 2, с. 38).

В окремих досліджуваних говірках зафіксовано лексему *сколотина*, похідне утворення від дієслова *сколотити* 'сколотити, збити вершки, сметану, для отримання масла'. Лексема *сколотина* багатозначна, оскільки виражає семи 'сироватка, побічний рідкий продукт, що одержують при збиванні масла з вершків' (Хр, Кбр, Плн), 'маслянка' (Окс). В українській мові лексема *сколотина* позначає 'пахтанье, жидкість, остающаяся послѣ сбивки масла' (Грінченко, т. 4, с. 139). Лексема відома в багатьох говірках української мови у різних фонетичних та граматичних варіантах з однаковим значенням 'відходи від збивання масла, маслянка': західнополіських – *сколотинка* (Аркушин, т. 2, 151), східностепових – *сколотини* (Омельченко, с. 30, 72, 93, 96), гуцульських – *сколотини* (Закревська, с. 172; Піпаш, 176), східнословобожанських – *сколотини, сколотина, сколот'іна* (Волишинова, с. 112).

Тваринний вершковий продукт, вироблений зі сметани, вершків або інших продуктів переробки молока, у досліджуваних говірках номінують загальнонародною лексемою *масло*. Лексема *масло* праслов'янського походження *maslo* < *mazslo, утворене за допомогою суфікса *-slo* від основи дієслова *mazati* 'мазати' (ЕСУМ, т. 3, с. 407–408). Звідси й походження мазати тіло, змащувати хліб та булки маслом. У староукраїнській мові лексема *масло* побутувала із семантикою на позначення жирів як рослинного, так і тваринного походження, проте згодом на позначення лексеми закріпиться значення 'харчовий продукт, який виробляють зі збивання вершків або сметани' [3, с. 166]. У СУМ лексема *масло* зареєстрована як багатозначна: 'харчовий продукт, який виробляють збиванням вершків або сметани'; 'жирова речовина, яку видобувають із мінеральних речовин (спец.)'; 'те саме, що *мас'тило*' (СУМ, т. 4, с. 639). Аналіз літератури показав, що спочатку українці збивали масло з молока кіз та овець, звідси й назви *овече масло, козине масло* [1]. Лексема *масло* зі значенням 'харчовий продукт, який виробляють збиванням вершків або сметани' загальнонародна, вона функціонує в інших говірках української мови: буковинських (Борис, с. 285), говірках надсянсько-наддністрянського суміжжя (Різнюк, с. 119), бойківських (Матіїв, с. 271), південнолемківських [1, к. 27], східнословобожанських (Волишинова, к. 52, с. 106).

Лексема *масло* входить до складу двослівних номінацій, у яких атрибутив передає ДО «місце виробництва»: *масло долашин'є, масло мага'зин:є, масло куупл'ане*; ДО «колір»: *масло 'жоўте, масло 'б'іле*;

ДО «якість»: *масло 'св'іже, масло ста'ре, масло з'ір'ке, занл'існаўше*.

У південно-східних східноподільських говірках лексема *масло* активно вживається на позначення 'жиру, виготовленого з соняшникового або рапсового насіння' (Жр, Лщ, Уг, Пн, Сч, Сн, Ів, Гнн, Дб, Нд, Клн, Окс). Зі значенням «конопляне масло, яке застосовували у піст» у досліджуваних говірках побутує атрибутивне словосполучення *'масло 'посне* (Жр, Снх, Ск, СХ, Ів, Нд, Клн, Юр, Тр) та фонетичний відповідник *'масло 'п'існе* (СХ, Юр, Тр).

У східноподільських говірках 'побічний рідкий продукт, що одержують при збиванні масла з вершків, сметани' номінують *мас 'л'анка* (Шм, Йс, Мч, Лк, Мх, Рз, Кбр, Крт, Лщ, Хр, Жр, Снх, Ск, СХ, Тр, Тп, Рс, Сн, Сч, Глм, Плн, Об, Крс, РБ, Клб, Клд), що, очевидно, утворилася від слова *масло*. В окремих досліджуваних говірках лексема *мас 'л'анка* є багатозначною. До складу семантичної структури лексеми входять такі семи 'відходи від масла' (Хм, Клб); 'посудина для збивання масла' (Клд, Тп, Плс, Бт, Гр, Зр, Уг, Пн, Сч, Сн, Глм, Плс, Шм, Йс); 'продукт харчування' (Хр); 'збита сметана' (Окс); 'посудина для збереження масла' (Клд). Багатозначність лексеми *'маслянка* засвідчено у СУМ, де лексема зафіксована з такими значеннями: «рідина, що залишається після збивання масла з вершків, сметани; сколотини»; «те саме, що *масель'ничка*»; «мергельна глина (розм.)» (СУМ, т. 4, с. 640).

З подібним значенням номен побутує в мовленні буковинців *мас'лянка* заст. 'залишки від биття масла' (Борис, с. 285), надсянсько-наддністрянського суміжжя *мас'л'анка, мас'л'анка, мас'л'енка* 'рідина, що залишається після збивання масла з вершків, сметани' (Різнюк, с. 120).

Висновки. Отже, на позначення верхнього жирного відстою молока в досліджуваних говірках використовують лексеми *смет'анана, ве'ри'чки, с'л'іўки*, які вживаються самостійно чи у складі словосполучень, утворених за моделями «іменник + прикметник» або «іменник + дієприкметник». На позначення тваринного вершкового продукту, виготовленого зі сметани, вершків або інших продуктів функціонують архілексеми *сметана і масло*. Визначальними диференційними ознаками у складі лексико-семантичної групи на позначення молочних жирів є «колір», «якість», «смак», «консистенція», «місце виготовлення». Окремі лексеми до названої лексико-семантичної групи включені з логіко-понятійної точки зору, оскільки вони позначають продукт переробки жирів або є похідними від назв цих жирів.

ЛІТЕРАТУРА

- Ганудель З. Народні страви і напої: Лексика українських говорів Східної Словаччини. Пряшів, 1987. 215 с. Бібліогр.: 159–161.
- Гоца Е. Назви їжі й кухонного начиння в українських карпатських говорах / відп. ред. І. В. Сабадош. Ужгород: Гражда, 2010. 360 с.: іл.
- Історія української мови. Лексика і фразеологія / ред. кол.: В. М. Русанівський (гол.) та ін. Київ: Наук. думка, 1983. 743 с.
- Турчин С. Назви їжі на Східному Поліссі. Львів: Українська академія друкарства, 2012. 347 с.
- Циганенко В. О. Куховарська книга / В. О. Циганенко. К., 1994. 344 с.
- Яценко С. А. Назви продуктів харчування, страв і напоїв в українській мові XIV – XVII століть: дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 „Українська мова”. Інститут укр. мови НАН України. Київ. 2009. 242 с.

Список обстежених населених пунктів:

Шм. – Шамраївка; Йс. – Йосипівка; Мч. – Мечиславка; Лк. – Лукашівка; Хм. – Хомутинці; Тп. – Тополівка; Жр. – Журавка; Уг. – Угловата; Чй. – Чайківка; Пп. – Попудня; Нд. – Надлак; Окс. – Оксанино; Дб. – Добра; Гнн. – Ганнівка; Лщ. – Ліщинівка; Рз. – Розсішки; Хр. – Христинівка, Сч. – Сичівка, Сн. – Синиця; СХ. – Скалівські Хутори, Снх. – Синюха, Трг. – Торговиця, Нд. – Надлак, Ск. – Скаліва, Ів. – Іванівка; Юр. – Юріївка; Рс. – Русалівка; Крт. – Крутогорб; Кбр. – Кобринове; Глм. – Гольма; Тр. – Тарасівка; Плс. – Плоске, Об. – Обжиле; Зл. – Заліське; Крс. – Красногірка; Клд. – Колодисте.

Список використаних джерел:

Аркушин – Аркушин Г. Словник західнополіських говірок : у 2 т. / Луцьк: Вежа, 2000. Т. 1–2; Борис – Борис Л. М. Динаміка тематичної групи лексики їжі та напоїв у буковинських говірках: дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова». Чернівецький нац. ун-т. Чернівці, 2015. 330 с.; Волошинова – Волошинова М.О. Динаміка традиційної предметної лексики в українських східнослов'янських говірках: дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01. «Українська мова». Луганський нац. ун-т. Луганськ, 2014. 301 с.; Грінченко – Грінченко Б. Д. Словарь української мови : у 4 т. / Київ, 1907– 1909.Т. 1 – 4; ЕСУМ – Етимологічний словник української мови: в 7 т. / ред. кол. О. С. Мельничук (гол. ред.) та ін. К. : Наук. думка, 1982; Загнітко – Загнітко Н. Г. Назви їжі, напоїв у східностепових говірках Донеччини: дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. «Українська мова». Донецький нац. ун-т. Донецьк, 2011. 453 с.; Закревська – Гуцульські говірки: короткий слов. / відп. ред. Я. Закревська. Львів, 1997. 232 с.; Лисенко – Лисенко П. С. Словник поліських говорів. Київ: Наукова думка, 1974. 260 с.; СУМ – Словник української мови : в 11 т. / І. К. Білодід (гол. ред.) та ін. Київ: Наук. думка, 1970; Матіів – Матіів М. Д. Словник говірок Центральної Бойківщини. Київ–Сімферополь: Ната, 2013. 602 с.; Омельченко – Омельченко З. Л. Матеріали до словника східностепових українських говірок. Донецьк: ДонНУ, 2006. 114 с.; Піпаш – Піпаш Ю., Галас Б. Матеріали до словника гуцульських говірок (Косівська Поляна і Росішка Рахівського району Закарпатської області). Ужгород, 2005. 266 с.; Різник – Різник В. П. Назви їжі та кухонного начиння в говірках надсясько-наддністрянського суміжжя: дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01. «Українська мова». Львівський нац. ун-т. Львів, 2016. 370 с.

REFERENCES

- Gannudel S. Folk dishes and drinks: The vocabulary of the Ukrainian dialects of Eastern Slovakia. Presov, 1987. 215 p. Bibliographer: 159 - 161.
- Gotz E. Names of food and kitchen utensils in the Ukrainian Carpathian dialects / Отп. Ed. I. V. Sabadosh. Uzhgorod: Grazhda, 2010., 360.
- History of the Ukrainian language. Lexics and phraseology / ed. Col. : V.M. Rusanivsky (head) and others. Kiev: Science. thought, 1983., 743.
- Turchin E. Name of food in Eastern Polissya. Lviv: Ukrainian Academy of Printing, 2012., 347.
- Tsiganenko V.O. Cookbook / V.O. Tsiganenko. K., 1994. 344.
- Yatsenko S. A. Names of food, dishes and drinks in Ukrainian language XIV-XVII centuries: diss. ... Candidate philol Sciences: special February 10, 2002 "Ukrainian language". Ukrainian Institute the language of the NAS of Ukraine. Kyiv, 2009., 242.

Dairy Fat Nominations in the Eastern Podillya dialects of the Ukrainian language

O. P. Oskyrko

Abstract. The article analyses the names of dairy fats in the Eastern Podillya dialects, identifies their etymology and semantics. It is noted that the archilexemes are specific. The motivational signs and differential features of lexemes are determined, lexical parallels with other dialect continuum have been made. In particular, to denote upper milk fat layer in stated dialects the lexemes *sme'tana*, *versh'ku*, *s'lyuku* are used which are either independent words or collocations formed by the models "noun + adjective" or "noun + participle". To denote animal cream products, made from sour cream, cream or other products, archilexem *maslo* functions. It is identified that the defining differential features of the analytical nominations in the lexical semantic group denominating dairy fat are "colour", "quality", "taste", "consistency", "place of manufacture".

Keywords: names of fats, eastern Podilian dialects, methods of nomination, one-word names, motivational attributes.

Номинация молочных жиров в восточноподольских говорах украинского языка

А. П. Оскирко

Аннотация. В статье проанализированы названия жиров из молока в восточноподольских говорах, исследовано их этимологию и семантику, отмечено, что архилексемы являются удельными, проведено лексические параллели с другими диалектными континуумами. В частности, отмечено, что для обозначения верхнего жирного отстоя молока в исследуемых говорах используют лексемы *сме'тана*, *ве'ри'ки*, *сли'уки*, которые употребляются самостоятельно или в составе словосочетаний, образованных по моделям «существительное + прилагательное» или «существительное + причастие». Для обозначения животного сливочного продукта, изготовленного из сметаны, сливок или других продуктов, функционирует архилексема *масло*. Отмечено, что определяющими дифференциальными признаками аналитических наименований в составе лексико-семантической группы для обозначения молочных жиров является «цвет», «качество», «вкус», «консистенция», «место изготовления».

Ключевые слова: названия жиров, восточноподольские говора, способы номинации, однословные наименования, мотивационные признаки.